

Rados István Munkaszolgálatban

Ez a kép 1941-ben készült Csobánkán, valamikor kora tavasszal. A férjemet [Rados István] valamikor 1941 elején, talán februárban vitték el munkaszolgálatra. Mezőgazdasági munkát is végeztek. Azt hiszem, ástak is rengeteget, szerintem csak úgy kellett ásni. És utána betemetni. A lényeg, hogy valami nehéz munkát csináljanak. Ezt mesélte nekem. Nem volt váratlan a munkaszolgálat, már akkor beszéltek róla, mert már vittek el embereket munkaszolgálatra. S készült rá. Vettünk direkt erre a célra egy priccsesnadrágot [bricsesz] meg egy hátzszakot meg egy leंबरdzseket vagy micsodát. Ilyen viharkabátot, amiben bevonuljon. Amikor 1941 tavaszán hazajött, egy viszonylag nyugalmasabb periódus volt. Dolgoztunk mindketten egészen 1943 elejéig, amikor is elvitték, végleg. Akkor először Solymárra, Pomázra került, majd később Erdély felé vitték őket. Végül aztán a Szovjetunióban halt meg, valamikor még 1943-ban, de semmi sem

biztos. Annyit tudok, hogy a Szovjetunióból van egy vöröskeresztes értesítem, onnan tudom, hogy hadifogságban halt meg. A holttestét nem hozták haza sosem. Rengeteg lapot írt, de nem találok őket, fogalmam sincs, hogy hova tehettem, és most arra sem emlékszem, hogy miket írt, szegény. [Érdemes fölfigyelni a képen látható munkaszolgálatosok ruházatára: a honvédelmi minisztérium 1942 márciusában adott ki rendeletet arról, hogy a zsidó munkaszolgálatosoknak a saját polgári ruházatukat kell viselni, és erre sárga karszalagot kell varrni, de sok alakulatnál már 1941 végétől elvették a zsidóktól az egyenruhát. 1942 tavaszáig nem volt általános a sárga karszalag viselése sem, de a parancsnoktól függően sok alakulatnál ezt is bevezették (R. L. Brahm: A népirtás politikája. A holokauszt Magyarországon, Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2003, 31. oldal). Szécsi Endréné nyilván nem téved a kép dátumát illetően, hiszen mindössze pár hónappal korábban volt az esküvőjük. Nyilvánvaló tehát, hogy egyes helyeken már 1941 februárjában sem kaptak a zsidó munkaszolgálatosok honvéd egyenruhát, sőt saját polgári ruhájukat kellett viselniük már 1940 legvégén is. -- A szerk.]